

Grønne alliancer i det åbne land

Nye former for natur- og miljøforvaltning i medfør af Vandramme- og Habitatdirektivets implementering i Danmark

Udarbejdet af Andreas Höll, Nordsjællands Landboforening/Agrovi 20. december 2007

Udgangssituation

Med implementering af Vandramme- og Habitatdirektiv får beskyttelsen af de naturlige ressourcer i landskabet en ny dimension. Var hidtil en beskyttelse af det eksisterende mod forværring hovedformål med naturforvaltningen, så får vi fremover en ligevægtig satsning på både beskyttelse og forbedring af de naturlige ressourcer i landskabet. Sidstnævnte sætter større fokus end hidtil på sammenhængen mellem naturværdier og de former for arealanvendelse, der har frembragt disse.

Samtidig forventer vi, at der bliver flere og større arealer, hvor natur og miljø er prioriteret. Det betyder også, at langt flere landmænd og lodsejere end i dag bliver berørt af en natur- og miljøindsats. Vi tror på, at de dermed forbundne udfordringer bedst kan klares ved opretning af grønne alliancer i det åbne land.

Under grønne alliancer forstår vi en sammenslutning af aktører, der løser lokalt specifikke opgaver inden for natur- og miljøforvaltning. Eksempler kan være udarbejdelse af drifts- og plejeplaner for et udpeget Natura 2000 område, eller også drifts- og plejeplaner for et åsystem. Med andre ord: Grønne alliancer udfylder rammerne af de overordnede natur- og miljømålsætninger i lokal sammenhæng, herunder også beslutninger om, hvilke driftsformer og plejeforanstaltninger der anses for at være bedst egnet til at opfylde målsætningerne.

Grønne alliancer er åbne for de borgere, der vil deltage og yde en indsats. Grønne alliancer inviterer derudover alle berørte lodsejere og landmænd til at være med. Grønne alliancer rummer desuden de grønne organisationer, der har tilknytning til den specifikke opgave. Endelig omfatter grønne alliancer også relevante myndigheder. På denne måde samler grønne alliancer både nødvendige kompetencer og lokal kundskab under én hue, hvilket er en vigtig forudsætning for, at de bedste resultater opnås.

Det er vores forslag, at grønne alliancer bliver ledet af en bestyrelse, hvor myndigheder, lodsejere og grønne organisationer udgør hver en tredjedel. Denne ledelsesmodel har været én af hovedårsagerne for den succes, naturplejen blev til i forskellige delstater i Tyskland. *Landschaftspflegeverbände* (Landskabsplejeforeninger) efter denne model blev forsøgsvis introduceret i Tyskland for ca. 20 år siden, og i løbet af ganske få år blev modellen den mest foretrukne indenfor naturpleje over hele landet. De, der var med under etableringsfasen, var mest forbløffet over, at der skete et kvantespring med lodsejernes opbakning omkring naturpleje. Et af hovedkendetegn i disse plejeforeninger er, at mange lodsejere ikke alene indgår aftaler om pleje af deres arealer, men at de også er aktive i

gennemførelse af forefaldende plejeaktiviteter, såsom rydning, oprensning af vandhuller og grøfter.

Når man spørger aktørerne i Tyskland efter hemmeligheden bag succesen, hører man mest, at afstanden mellem planlæggeren, lodsejeren og grøn organisation forkortes markant. Vel at mærke, så tales der om den mentale afstand mellem parterne. Samtidigt har det vist sig, at grønne alliancer kan mobilisere en del frivilligt engagement for naturen og miljøet på den gode måde.

Grønne alliancer - hvordan oprettes de konkret?

Lad os gennemtænke et praktisk eksempel. Syd for Arresøen findes der et større sammenhængende habitatområde, udpeget under Natura 2000, med det fredede Lille Lyngby mose som kerneområde.

Forpligtelsen til at udarbejde en plan om, hvordan de eksisterende naturtyper sikres og naturtilstanden for øvrigt forbedres, påhviler Hillerød kommune. Det ville være oplagt, at kommunen i samarbejde med den lokale landboforening initierer en grøn alliance, som får til opgave at udarbejde de nødvendige planer, der også beskriver stedspecifikt, hvilke driftsformer eller plejeforanstaltninger anses for nødvendige for at opnå målsætningerne. Dette kernestykke i opgaven kræver indsats af kommunens planlæggere såvel som landboforeningens konsulenter. I dette arbejde skal integreres alt relevant kendskab til naturværdier og driftsformer, herunder driftshistorien. Bidragsydere er offentlige aktører fra kommunen, statsskovdistriktet mfl., interesserede borgere, lodsejere og medlemmerne af de grønne organisationer i lokalområdet.

I den næste fase føres planerne ud i livet, hvilket er jo nemmere, des mere aktive lodsejerne har været i planlægningsfasen. Udover at tegne aftaler om miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger, skal lodsejerne (samt andre interesserede) også have mulighed for at deltage i konkrete plejeforanstaltninger (mod honorar). Derudover kan det forekomme, at enkelte plejeforanstaltninger gennemføres af specialiserede virksomheder/entreprenører.

Evaluering af indsatsen indgår som en naturlig del i de grønne alliancers arbejde. Allerede i planlægningsfasen skal det beskrives, hvornår indsatsen evalueres og hvordan succesen måles (succeskriterier). I denne fase spiller miljøcentret i Roskilde som overordnet myndighedsorgan en vigtig rolle. En evaluering kan fx gennemføres af den grønne alliance, som sørger for den nødvendige dokumentation og analyse, eller også i regi af miljøcentret.

Finansiering og virkemidler

Igangsættelse og planlægningsfasen afholdes af kommunen. Naturplejen finansieres til dels via de miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger (statslig med EU medfinansiering), til dels via kommunale midler til anlæg og drift under Teknik og miljø. Eventuelt kan midler fra naturgenopretningspulje eller lign. anvendes. Den overordnede myndighed skal finansiere evalueringen.

Generelt vil vi anbefale at oprette en pulje med landbrugsjord til omfordeling i de tilfælde, hvor enkelte landmænds eksistensgrundlag bliver tydeligt reduceret ved at overføre deres produktionsjord til ekstensiv pleje. Det virker hensigtsmæssigt, hvis jordpuljen vil blive oprettet, finansieret og forvaltet centralt.

Pilotprojekter

Grønne alliancer er en ny måde at forvalte naturværdierne på, og der findes ingen større erfaring med disse i Danmark. Det foreslås derfor gennemføre en række pilotprojekter om grønne alliancer i perioden 2008-2010, som skal gennemføres med statslig støtte, evt. ved hjælp af landdistriktsprogrammet (som demonstrationsprojekt). Som et led i disse pilotprojekter er det værd at overveje, at der fra centralt hold gennemføres en udbytterig studietur til Tyskland for at lære mere om erfaringer med landskabsplejeforeninger.